

УДК: [373.5.015.31:331]:004.032.6

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЛЬТИМЕДІА В ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ РОБОТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ**О.В.Фуштей, А.В.Маковей**

Анотація. У статті висвітлені психолого-педагогічні аспекти проблеми професійної підготовки школярів та визначено дидактичні можливості використання мультимедіа технологій у профорієнтаційній діяльності класного керівника загальноосвітньої школи.

Ключові слова: профорієнтація, мультимедіа, інформаційно-телекомунікаційні технології.

Анотация. В статье проанализированы психолого-педагогические аспекты проблемы профессиональной ориентации школьников и определены дидактические возможности использования мультимедиа технологий в профориентационной деятельности классного руководителя среднеобразовательной школы.

Ключевые слова: профориентация, мультимедиа, информационно-коммуникационные технологии.

Summary. In the article it is exposed psikhologo-pedagogical aspects of problem of professional orientation of student's young people and certainly didactics possibilities of the use multimedia technologies in proforientaciyiny activity of klasnaya kerivnika zagalnoosvitnoyi school.

Key words: vocational orientation, multimedia, informatively communication technologies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна нестабільна соціально-економічна ситуація, збільшення рівня безробіття, переорієнтація із одних перспективних галузей професійної діяльності на інші потребують підготовки компетентних і конкуренто-спроможних спеціалістів, які володіють універсальними знаннями, уміннями, навичками і здатні швидко перебудувати свою діяльність.

Вибір професії – одне з найважливіших рішень, прийнятих людиною в житті, оскільки всі хочуть, щоб робота відповідала інтересам і можливостям, приносила радість і гідно оплачувалася. На вибір професії впливає безліч чинників – це і власні інтереси та здібності, думка друзів і батьків. Правильний вибір професії зумовлює моральне задоволення, позитивну самооцінку, високу результативність праці, якість продукції. Він є точкою, в якій сходяться інтереси особистості та суспільства, поєднання особистих і загальних інтересів [6; 7].

Одна з найсерйозніших перешкод для самостійного вибору професії – це брак інформації про різні спеціальності і ті навчальні заклади, де можна отримати необхідну освіту. Прискорення темпів оновлення технологій спричиняється до пошуку нових форм, методів і засобів проведення профорієнтаційної підготовки учнів загальноосвітньої школи.

Однак, незважаючи на те, що в сучасний час широке розповсюдження отримали мультимедійні засоби навчання, дослідження можливостей їх використання в профорієнтаційній підготовці школярів практично відсутні.

Це зумовлює необхідність вивчення специфіки впровадження мультимедійних технологій у профорієнтаційній роботі класного керівника загальноосвітньої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми профорієнтаційної роботи та загальні основи побудови профорієнтації в Україні спираються на дослідження Є.Клімова, І.Назімова, А.Сазонова, В.Симоненка, С.Чистякової, М.Чистякова, В.Ярошенка та інших.

Питання професійного самовизначення розроблялися вітчизняними ученими, зокрема А.Вихрущем, О.Зайцевим, Д.Закатновим, Є.Павлютенковим, В.Сидоренком, Т.Турановим, Д.Тхоржевським.

Значний внесок у розробку різних аспектів удосконалення класного керівництва внесли праці О.Богданової, Н.Болдирєва, Б.Вульфова, І.Демакової, О.Заславської, В.Караковського, А.Мудрик, Л.Новікової, З.Равкіна, Л.Раскіна, Н.Щуркової та багато інших.

Окремі питання інформатизації діяльності класного керівника відображені в дисертаційних дослідженнях Л.Пасмурової, А.Дикої, І.Хоменко, А.Голікова і П.Степанова.

Однак цілеспрямоване й систематичне використання мультимедійних технологій у профорієнтаційній роботі в діяльності класного керівника стримується низкою факторів: фрагментарним застосуванням засобів мультимедіа; випадковістю, недостатньою обґрунтованістю вибору методів їх застосування; відсутністю методичної бази створення засобів підтримки виховного процесу.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення та аналіз стану наукової розробленості означеної проблеми засвідчив, що на сьогодні у педагогічній літературі майже відсутні праці, присвячені дослідженню можливостей використання мультимедійних технологій у профорієнтаційній роботі класного керівника в загальноосвітній школі, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Мета статті – визначити доцільність та розкрити дидактичні можливості застосування мультимедійних технологій у профорієнтаційній роботі класного керівника в загальноосвітній школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна орієнтація являє собою систему соціально-економічних та методико-фізіологічних заходів, спрямованих на забезпечення активного, мобільного й свідомого фахового самовизначення та трудового становлення особистості з урахуванням своїх можливостей та індивідуальних особливостей і кон'юнктури ринку праці для повноцінної самореалізації в майбутній трудовій діяльності [5].

Щоб вибір професії був справді свідомим і вільним, необхідно враховувати принаймні три фактори: інформованість про світ професій, знання своїх особистісних особливостей, уміння співвідносити особисті якості з вимогами, які висувають професія і спеціальність. Уся шкільна робота повинна сприяти професійному самовизначенню учнів, насамперед виявленню й розвитку схильностей і здібностей, формуванню мотивів вибору професії, професійних інтересів, моральних та інших якостей, важливих для майбутньої трудової діяльності.

Провідна роль у профорієнтаційній роботі учнів належить класному керівникові. Він упродовж тривалого часу спостерігає за учнями свого класу, вивчає їхні індивідуальні особливості, інтереси, здібності й нахили, контактує з батьками, знає виховний потенціал кожної сім'ї, що дає йому змогу організувати профорієнтаційну роботу на належному рівні.

Щоб підняти на більш високий якісний рівень процес професійної орієнтації школярів доцільно використовувати мультимедійні технології.

Мультимедійні технології являють собою сукупність технічних та дидактичних засобів навчання, які уможливають представлення навчальної інформації у текстовому, графічному, аудіо-, відео-, анімаційному та інших форматах [3].

Мультимедійні технології:

- забезпечують високу швидкість одержання необмеженого обсягу інформації про світ професій, галузей професійної діяльності та її аналітичної обробки;

- є універсальним засобом навчально-дослідницької діяльності учнів у всіх сферах фахової підготовки;

- дозволяють не тільки створювати передумови для виконання учнем, але й повноцінно виконувати та частково автоматизувати інтелектуальні дії та операції, такі як аналіз окремих аспектів змісту професійного самовизначення особистості, зіставлення вже існуючих даних, доповнення даних новою профорієнтаційною інформацією тощо;

- є потужним знаково-символічним засобом, який дозволяє інтерпретувати інформацію в максимально зручному для сприйняття вигляді (знаковому, символічному, графічному тощо);

- відіграють важливу роль інтеграційного фактору, оскільки їх застосування потребує злиття та взаємної проникливості знань із різних предметних галузей, синтезу різних способів діяльності та форм її організації, залучення до процесу навчання нових наукових розробок;

- не тільки посилюють інтелектуальні можливості людини, а й змінюють, тобто перебудовують саму структуру навчальної діяльності учня [1;4].

На основі вище сказаного можемо виділити такі дидактичні можливості мультимедійних технологій для успішної реалізації виховних завдань, що стоять перед класним керівником у профорієнтаційній роботі:

- економне використання навчального часу;

- суттєве розширення творчої діяльності завдяки можливостям самостійно обирати план проведення виховних годин, відбирати додаткові матеріали тощо;

- можливість коригувати виховний процес;

- можливість ефективно організовувати контроль знань, умінь і навичок учнів;

- створення умов для здійснення як індивідуального, так і диференційованого підходу до учнів у процесі використання програмних засобів;

- скорочення видів роботи, що втомлюють учнів.

Дидактичні можливості мультимедійних технологій у профорієнтаційній роботі для учнів:

- вироблення навичок для практичного застосування в сучасному інформаційному середовищі;

- формування більшості компетенцій особистості;

- розвиток самостійності та творчості;
- можливість яскравого самоствердження через виконання наукових проєктів, створення презентацій;
- полегшення сприйняття і запам'ятовування інформаційного матеріалу [2].

Важливу роль у професійній орієнтації школярів відіграють інтерактивні заняття. Тут класний керівник використовує проектування профінформаційної роботи. Ефективність цього виду діяльності значною мірою залежить від складеної програми. Неякісні програми, як правило, відводять учневі лише пасивну роль спостерігача.

Видами інтерактивних занять є: індивідуальна робота з учнями, робота в парах та робота в малих групах. Усі ці види інтерактивного навчання можна реалізовувати в процесі профорієнтаційної роботи, що дає змогу покращити якість занять, збільшити активність учнів та їх зацікавленість, що забезпечує підвищення результатів профорієнтації.

Натомість якісні програми активно втягують учня у взаємодію з комп'ютером у режимі «запитання – відповідь», що відбувається упродовж усієї презентації інформаційного матеріалу. Кожне запитання, яке персональний комп'ютер виводить перед учнем на дисплей, контролює його розуміння, а відповідь учня знову ж таки викликає адекватну реакцію комп'ютера. В міру того, як учень просувається в занятті, комп'ютер аналізує його відповіді, і на основі цих даних визначає подальші відповідні індивідуальні види діяльності, наприклад: допоміжна інформація в разі виникнення труднощів у розумінні матеріалу, детальніший розгляд теми, що викликала зацікавленість, або можливість повторити чи пропустити певний розділ цього заняття.

Наступний вид застосування мультимедіа технології в профорієнтаційній роботі класного керівника – це різноманітні комп'ютерні вправи. Комп'ютер використовується в якості допоміжного засобу для більш ефективного розв'язання уже існуючої системи профорієнтаційних завдань. Цей вид діяльності спрямований на практичне застосування та відпрацювання відповідних умінь і навичок на основі попередньо матеріалу. Отже, дуже корисним є те, що класний керівник або учень (залежно від ситуації) можуть вільно розширювати комплекс вправ, доповнювати його.

Комп'ютерні вправи можуть використовуватись, зокрема, при проведенні різних тестових методик на виявлення професійних нахилів та інтересів, при складанні професіограм, для вибору професійних галузей та ін.

Ще одним видом застосування мультимедіа технологій в профорієнтаційній роботі класного керівника є комп'ютерні моделюючі вправи. Це є моделлю реальної або уявної ситуації, де учневі відводиться головна роль у її розв'язанні. Тобто учень повинен адекватно застосовувати свої знання техніки чи технології виробництва для того, щоб відчувати себе в ролі представника певної професії. Дуже часто моделюючі вправи використовуються під час вивчення особливостей професійної діяльності, скажімо, на виробництві, в бізнесі або в медицині. Учні спостерігають імовірні наслідки своїх дій, маркетингових або діагностичних рішень, не підпадаючи під ризик банкрутства або не ставлячи під загрозу стан здоров'я пацієнта. Як свідчить практика, цей вид діяльності забезпечує значний рівень мотивації учнів. Крім того, вони розширюють та практично використовують професійний словник і, безперечно, стимулюють розвиток діалогового мовлення.

Також моделюючі вправи застосовуються для розвитку, наприклад, уваги, сконцентрованості, просторового мислення, уяви, чіткості координації рухів, вміння розподіляти увагу та ін. Ці якості сприяють підвищенню ефективності роботи в подальшій професійній діяльності людини. Наприклад, автомобільні ігри сприяють підготовці дитини до вибору професії водія.

На сьогоднішній день мультимедійні програми широко використовуються в різноманітних галузях завдяки різноплановій спрямованості: довідникові програмні засоби, енциклопедії, комп'ютерні опитувальники тощо. За належного програмного й технічного забезпечення використання мультимедійних програм приведе до поліпшення професійної орієнтації учнів, розширить їх світогляд, надасть можливість спостерігати явища та процеси, які на звичайному уроці продемонструвати неможливо.

Значно можуть полегшити роботу класного керівника і, що досить суттєво, виявити реальний рівень знань учнів тестові програми. Широко використовуються диски з програмами-репетиторами, що дають змогу учням самостійно опрацьовувати певну інформацію, розв'язувати профорієнтаційні задачі, контролювати рівень знань тощо.

У своїй профорієнтаційній роботі класний керівник може використати: електронну анкету «Вивчення професійних намірів учнів випускних класів», електронну профорієнтаційну карту учня; пакет психодіагностичних методик «Профіль»; комп'ютерний комплекс психологічного інформаційно-довідкового супроводу професійного самовизначення школярів «Самовизначення», електронний

посібник «Парад професій», який містить мультимедійні презентації про різні трудові галузі, популярні розповіді про професії, інтерв'ю з представниками конкретних спеціальностей та викладачами навчальних закладів.

Отже, класний керівник який використовує дидактичні можливості мультимедійних технологій дає змогу організувати профорієнтаційну підготовку школярів на належному рівні.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження переконливо показує, що застосування мультимедійних засобів у профорієнтаційній роботі класного керівника зі старшокласниками призводить до вираженого позитивного ефекту і є досить результативним. Можливості сучасних інформаційних технологій, поєднані з виховним досвідом класного керівника, представляють, на наш погляд, основу ефективної стратегії розвитку сучасних освітніх систем загалом та професійної орієнтації зокрема.

Література

1. Голівер Н.О. Комп'ютеризація процесу навчання / Н.О. Голівер // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук, праць. - Харків : ХДГТУ, 2001. - Вил. 16. - С 78-82..
2. Гулд Х. Компьютерное моделирование в физике : в 2-х т. / Х. Гулд, Я. Тобочник. - М.: Мир, 1990. - Т. 1 - 349 с; Т. 2. - 399 с.
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник. /А.С. Нісімчук-К.: Просвіта, 2000. - 368 с.
4. Лапінський В. В. Дидактичні вимоги до комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання / В. В.Лапінський // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / кол. авт. - К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. - С. 104-107.
5. Мачуський В.В. Формування професійної спрямованості учнів в процесі гурткової роботи з техніки // Наукові записки Тернопільського держ. Пед.-ун-ту. Серія педагогіка. – 2000. - №10. – С.83-88.
6. http://tp-ulgpu.ucoz.ru/publ/ispolzovanie_informaciot_moj_kommunikacion_nykh_tekhnologij_v_proforientacii_Shkolnikov/1-1-0-4i.
7. roolezhnevo.ru/prof_orient/ikt.doc.